

особі, яку скривдили, та в майбутньому сформувати соціально правильну поведінку.

Дуже важливо застосовувати інститут медіації в діяльності органів ювенальної превенції, що дозволить сформувати безпечне середовище серед дітей, вирішувати конфлікт на стадії виникнення.

Отже, запровадження інституту медіації в українське законодавство є новою практикою для нашої держави, що дасть змогу громадянам врегулювати суперечності сторін, не звертаючись до суду. Медіація в діяльності органів ювенальної превенції допоможе вирішити конфліктні питання, залучити дітей до вирішення суперечностей самостійно, дозволить знизити рівень злочинності серед дітей, підвищить рівень довіри до поліції, що є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів поліції [7].

1. Кармаза О. Інститут медіації. Основні концепції розвитку *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 24–28.

2. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 р. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216385.html>.

3. Безпалова О. Особливості впровадження медіації в діяльність органів поліції щодо профілактики випадків насильства у дитячому середовищі. *Науковий Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 21–25.

4. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. Київ : ФОП Нічого С. О. 2018. 174 с.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18 грудня 2018 р. № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#n8>.

6. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

7. Про поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

Ірина ШИЛО

аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

канд. юрид. наук **О. С. Скок**
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У РАЗІ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

Чинний Кримінальний кодекс України в є . 12 одним із видів кримінального правопорушення визначає кримінальний проступок. Поява цієї категорії у законодавчій класифікації кримінальних правопорушень пов'язана з ухваленням Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Положення зазначеного Закону щодо регламентації кримінальних проступків були реалізовані з 1 липня 2020 року, з дня набрання чинності цим Законом [1]. Докорінні зміни законодавчої класифікації суспільно небезпечних діянь суттєво вплинули на можливість реалізації кримінальної відповідальності відносно осіб, які вчинили кримінальні проступки.

На законодавчому рівні неодноразово обговорювалися питання, пов'язані із місцем кримінального проступку у національній системі кримінально караних діянь. Насамперед, це пов'язано з тим, що ще з 2012 року Кримінальним процесуальним

кодексом України було закріплено спрощену процедуру розслідування кримінальних проступків. Після чого були законодавчі ініціативи 2012, 2014, 2015 та 2018 років, із якими пов'язані варіації співіснування проступків поряд зі злочинами. Теорія та практика застосування кримінального і кримінального е соціалізації законодавства, дискусії серед науковців, міжнародний досвід в цій частині – все це стало підґрунтям для підготовки а, згодом, ухвалення вищезгаданого Закону 2018 року, який і визначив місце кримінального проступку у національному законодавстві.

Відповідно до змісту ч. 2 ст. 12 Кримінального кодексу України «кримінальним проступком є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі» [2]. За ступенем тяжкості кримінальні проступки є найменш тяжкою категорією, порівняно зі злочинами, що знаходять свій прояв у неможливості застосування покарання у виді позбавлення волі до осіб, які їх вчинили.

Останнім часом активно обговорюються питання, пов'язані із реалізацією медіації в Україні. Чи можливо це, якщо особа вчинила діяння, яке наприклад, належить до категорії кримінальних проступків, яких КК України налічує чимало?

У 2020 році народними депутатами України, ініціаторами е соціалізац, на розгляд Верховної Ради України було подано е соц Закону «Про медіацію», який під медіацією визначив добровільну, позасудову, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагатимуться врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. При цьому сфера застосування такої медіації можлива у будь-яких конфліктах (спорах), які виникають у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносинах, а також кримінальних провадженнях під час укладання угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим та в інших сферах суспільних відносин [3].

Зазначений е соціаліза 16 листопада 2021 року ухвалено, а 23 листопада 2021 року було направлено на підпис Президенту України.

Можливість застосування медіації також передбачено пілотним е соціа «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Зокрема, п. 2 Порядку реалізації цього пілотного е соці передбачає, що «медіація – добровільна, позасудова процедура, під час якої неповнолітній, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення, та потерпілий за допомогою посередника намагаються врегулювати конфлікт шляхом укладення угоди про застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Особливу увагу привертає можливість застосування такого відновлення саме до неповнолітніх, які вчинили кримінальні проступки та нетяжкі злочини. Зокрема, вчинення неповнолітнім вперше кримінального проступку або нетяжкого злочину є однією з умов застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення. Поряд із цим наявність потерпілої сторони, якою є «... фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди», – також є обов'язковою умовою застосування Програми. Окрім того, необхідним є визнання неповнолітнім факту вчинення кримінального правопорушення та згода неповнолітнього і потерпілого на участь у Програмі. Програма відновлення, зважаючи на положення п. 3, спрямована на досягнення такої мети: по-перше, організація ефективної комунікації між неповнолітніми, які вчинили кримінальне правопорушення та потерпілими від них для забезпечення відшкодування заподіяної шкоди; по-друге, «максимально раннього виведення неповнолітніх правопорушників із кримінального процесу з обов'язковим ужиттям узгоджених заходів для їх е соціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням» [4].

Отже, на нашу думку, кримінальний проступок є тим кримінальним правопорушенням, що не становить значної суспільної небезпеки, порівняно з іншими, кримінально караними діяннями. Зважаючи на це, інститут медіації може стати одним із способів врегулювання конфлікту між особою, яка вчинила кримінальний проступок та потерпілою особою. За допомогою третьої сторони, медіатора, є реальна можливість швидкого врегулювання конфлікту між сторонами з дотриманням всіх, передбачених законами України, прав та свобод людини.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#top>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
3. Про медіацію : Проект Закону України від 19 травня 2020 року № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.
4. Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» : наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України від 21 січня 2019 року № 172/5/10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text>.

Анатолій ШИЯН
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ

Медіація (*англ. mediation* – посередництво) – вид альтернативного врегулювання суперечок, метод вирішення суперечок із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуації таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби всіх учасників конфлікту [1].

Сучасна міжнародна і європейська концепція захисту прав людини тяжіють до тенденції відмови від виключно каральної реакції на злочин, яка не може належним чином забезпечити як права осіб, які його вчинили, так і потерпілих. Тому світова, зокрема європейська спільнота, давно почала закріплювати новий підхід до кримінального процесу, який реалізується саме через концепцію відновного правосуддя. За останні кілька десяти років було ухвалено низку міжнародних нормативно-правових актів щодо застосування відновного правосуддя. Зокрема, Рамкове рішення Ради Європейського Союзу «Про положення жертв у кримінальному судочинстві», ухвалене 2001 року, зобов'язує всі держави ЄС поширювати медіацію в кримінальних справах та забезпечувати ухвалення до розгляду будь-які угоди між жертвою та правопорушником, досягнуті в процесі медіації; Резолюція Ради з соціальних та економічних питань ООН, ухвалена 2002 року, рекомендує всім державам розробляти та впроваджувати програми відновного правосуддя у національне кримінальне судочинство [2].

Слідуючи світовим та європейським практикам, український законодавець запровадив відновне правосуддя в кримінальне судочинство правом укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Порядок укладення та затвердження цієї угоди регламентується положеннями ст. 468–469, 471, 473–476 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [3]. У цьому взаємозв'язку потрібно погодитися з позицією багатьох правників про те, що медіація у кримінальних справах дає змогу вирішити конфлікт внаслідок активного залучення обох сторін, забезпечує швидше реальне відшкодування шкоди потерпілому, трансформує боротьбу між сторонами у суспільну діяльність із вирішення їх проблем, допомагає правопорушнику усвідомити свою відповідальність за скоєний злочин, зменшує кількість повторних правопорушень [4, с. 186].

16 листопада 2021 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про медіацію» (№ 3504), який визначає правові засади та порядок проведення медіації (процедури позасудового врегулювання). 22.11.2021 року Закон підписано головою ВРУ Р. Стефанчуком і наступного дня відправлено на підпис Президенту України [5]. Як зазначив Р. Стефанчук, це надзвичайно важливий документ, що дозволить вирішити свої суперечки, не звертаючись до суду. Законом запроваджується та врегульовується статус медіатора – незалежної та неупередженої особи, за допомогою якої сторони можуть